

ประเภทภูมิปัญญาด้าน จาริต ประเพณี มติ ข้อห้าม ภาษาในหมู่บ้าน

ชื่อภูมิปัญญา คำสู่ขวัญเสามงคล (บ้านไหล่น่าน ตำบลไหล่น่าน)

บทนำ/ความสำคัญของภูมิปัญญา

ก่อนอื่น ที่เราจะเริ่มลงมือกระทำมั่งคะละครมทุกอย่างเป็นต้นว่า ปลุกบ้าน สร้างเมือง ทำมงคลขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน ย้ายที่อยู่ บวชพระ เปกตุ้ ซื่อสัตย์มาเลี้ยง หว่านกล้า ปลุกนา เปิดร้าน เปิดงานใหม่ เหล่านี้เราก็หวังเพื่อความเป็นสิริมงคล หวังความเจริญงอกงาม เราจึงควรมืออัสวันดี หรือฤกษ์งามยามดีเสียก่อน จึงค่อยลงมือกระทำ แต่การหาซื้อหาวันนั้น เราจะมัวค้นหาให้มันตรงกันหลาย ๆ ตำรานั้น ก็เป็นการยากมาก เราควรถือเอาที่ดี ๆ ที่สำคัญ ๆ เท่านั้นก็พอ เมื่อเราเชื่อหลายตำราแล้วตลอดชีวิตนี้ เราก็จะหาวันดีฤกษ์ดีไม่ได้ ดังคำโบราณว่า “ศิษย์ต่างครู อาจารย์ต่างวัด หนังสือก้อมต่างคนต่างมี” เราควรถือเอาที่สำคัญ ๆ ถือเอาวันเศษฟ้าดีแสงที่ดี ๆ และหาได้ยามประจำวันดี ๆ เสียเท่านั้น ก็เป็นอันใช้ได้ดีแล้ว ดังจะนำมาวางไว้เป็นหลักต่อไปนี้

ความเป็นมา

ตามประเพณีพื้นเมือง เมื่อมีการปลุกบ้านสร้างเรือน มักจะมีการวางเสาเอก หรือเสามงคลก่อน เพื่อเป็นสิริมงคลแก่บ้านเรือนของตนเอง และจะได้มีโชคลาภ สิ่งดี ๆ เกิดขึ้นในบ้าน

ตามตำราโบราณท่านถือว่า เสามงคลเป็นพญาของเสาทั้งปวง เสามงคลเป็นพ่อ เสานางเป็นแม่ อยู่คู่กัน เหตุนี้ท่านจึงมีพิธีเรียกร่องไว้ สำหรับเครื่องครวที่ทำพิธีเรียกขวัญนั้นก็มี มะพร้าว 1 คะเนง กล้วย 1 เครือ ต้นกุ่ม ต้นกล้วย ต้นอ้อย ห่อหมาก ห่อพลู มีด้าย (ฝ้าย) ขาว 108 เส้น

กระบวนการ

ก่อนพิธีมัดก็จัดหามเสาเข้าที่พร้อมแล้ว ก็ให้พ่อแม่ลูกหลานเข้าของบ้านมานั่งประชุมพร้อมกันแล้ว อาจารย์หรือผู้เฒ่าผู้แก่ที่เราเชิญมาทำนั้น

เริ่มทำพิธีเรียกขวัญว่าดังนี้

“มั่งกาละวุฑฒิ สะหลิสวัสติ อจาริยะจารย้ เจ้ากล่าวไว้ว่า อชชะในวันนี้ ก็เป็นวันดี ศรีไชยชูโชค อุตตะมะโยค เนืองนอง เงินคำก่องมูลมั่ง ปอดั้นซื้อเฮียหลวง เป็นวันทองรับโชคชัยดี ข้าจักกล่าวแต่แก้มูละ ก็เป็นเชื้อชาติพรหมลงมาตั้ง สอะสังไยยะเสียงมาแต่งเป้งฆาวาส สิบมนุษย์ชาติเป็นสายยายเป็นเส้น สิบแต่เงินปุม่าตา ตามวงศษาเชื้อชาติ บ่อหื้อขาดประเวณีโลตรเก้า บัดนี้เขาเจ้าตั้งหลาย ก็ชวนกันสร้างเรือนหลังใหญ่กว้าง เปิงปาวฝิงเสาหลวงไว้ เป็นถ้อยดูงามเลิศล้ำ เสาเก้าใหญ่ดูเปิงเจิงก่อนยายหย่อนตอยจับบ่อเพื่อง ใส่เครื่องลุ่มเครื่องบนมีลายร่มกว้าง เป็นที่คนอวดอ้างมาต่อม เป็นเงินคำรอมมาอยู่ เป็นที่แขกแก้วมาเซาว์ บัดนี้ข้าจักเรียกขวัญ เสาหลวงไชยะมั่งคะละมั่งมงคล หื้อ

มาสะสนสะสู่ หื้อมาอยู่กับด้วย ทิพะสะภารังเล่มใหญ่ หื้อมาอยู่กับเสากแก้ว ไชยะมงคลเล่มต้นมาเต
อะขวัญเสาลวงเหย เล่มเก้านามะก่อน แห่งเจ้าชื่อว่ามะหามังคะละมั่งมูลมี เล่มหนึ่งชื่อว่า มณีจักร์ตัน
ใจไผ่ เล่มหนึ่งชื่อว่า คำเต็มใต้แถมมา เล่มหนึ่งชื่อว่าราชะตำ เงินล้านซ่งเต็มถุน เล่มหนึ่งชื่อว่าสะปะธ
นะยุปุ่นเที่ยงเต้า เล่มหนึ่งชื่อว่า แก้วล้านโกฏิ์ ปรากฏ เล่มหนึ่งชื่อว่า สัพพะเคราะห์ร้ายพิกเปปิง หื้อมา
ตั้งขวัญเสาดั่งและเสากลาง เสาก้า หื้อมาพร้อมเลี้ยงตั้งขวัญเสาส้านเสาจาน หื้อมากินของหวานเผ็ดเก็บ
ผาดส้ม หื้อมากินข้าวต้ม และข้าวหนมพริ้วพร้อมกัตตะลิมีตั้งกล้วยสุกกัมหวีใหญ่ ตั้งโภชนะใส่เป็น
ของเสวย หื้อมาจมนเจยรสเหล้า มีตั้งดอกเก็ดเก้าและจุมป้า ดอกเก็ดทะหวาหอมอ่อน ดอกมะลิซ้อนตาย
เห็นหาน มีตั้งดอกข้าวสารบานปึกใหญ่ ปักไว้เวดเปิดปาวมีตั้งฝ้ายขาวเหลือง แลบล้วนปุ่นแยง เพื่อ
จักมาซ่อมแปงขวัญเสามงคลแก้วกู่ หื้ออยู่กับกู่แก้วเสานาง หื้อนาคตั้งขวัญเสาก้าและเสากลาง มาตั้ง
ขวัญเสานางและเสาทอก หื้อมาตั้งขวัญเสานอกและเสาในอันฝังไว้ในแผ่นดินพระแม่ธรณี ร้อยปโย่าได้
ไหวห้วนเว้งเงินจาย หื้ออยู่สุขสบายแก่เจ้าเรือน หื้อเหมือนดั่งเวศไชยยนต์ประสาท ธิราชท้าวขุนอินทร์
หื้อสมก้านิกตั้งกำจ้ำกำร่า หื้อสมฤทธิตั้งหนุ่มตั้งเฒ่า ด้วยเตชะเสาดันใหญ่ทันใจนี้ ไผ่จู้จู้คน คนนั้นจุง
จักมีแท้ดีหลีเต๋อะฯ

เมื่อเรียกขวัญจบแล้ว ก็มีเครื่องครัวเหล่านั้นติดกับเสามงคล แล้วเอาน้ำสัปปะยประพรมเสา
และเจ้าเรือนทุก ๆ คน เป็นเสร็จพิธีแลฯ

แหล่งข้อมูล

นายปลั่ง นवलแปง อายุ 55 ปี

บ้านเลขที่ 9 หมู่ 8 บ้านไหล่น่าน ตำบลไหล่น่าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

☎ 054-781105